

1976

De Heer van de dans

India

Thema

Dit eerste hongerdoek uit de moderne tijd heeft als thema

‘Christus in de levensboom - hoop voor iedereen’.

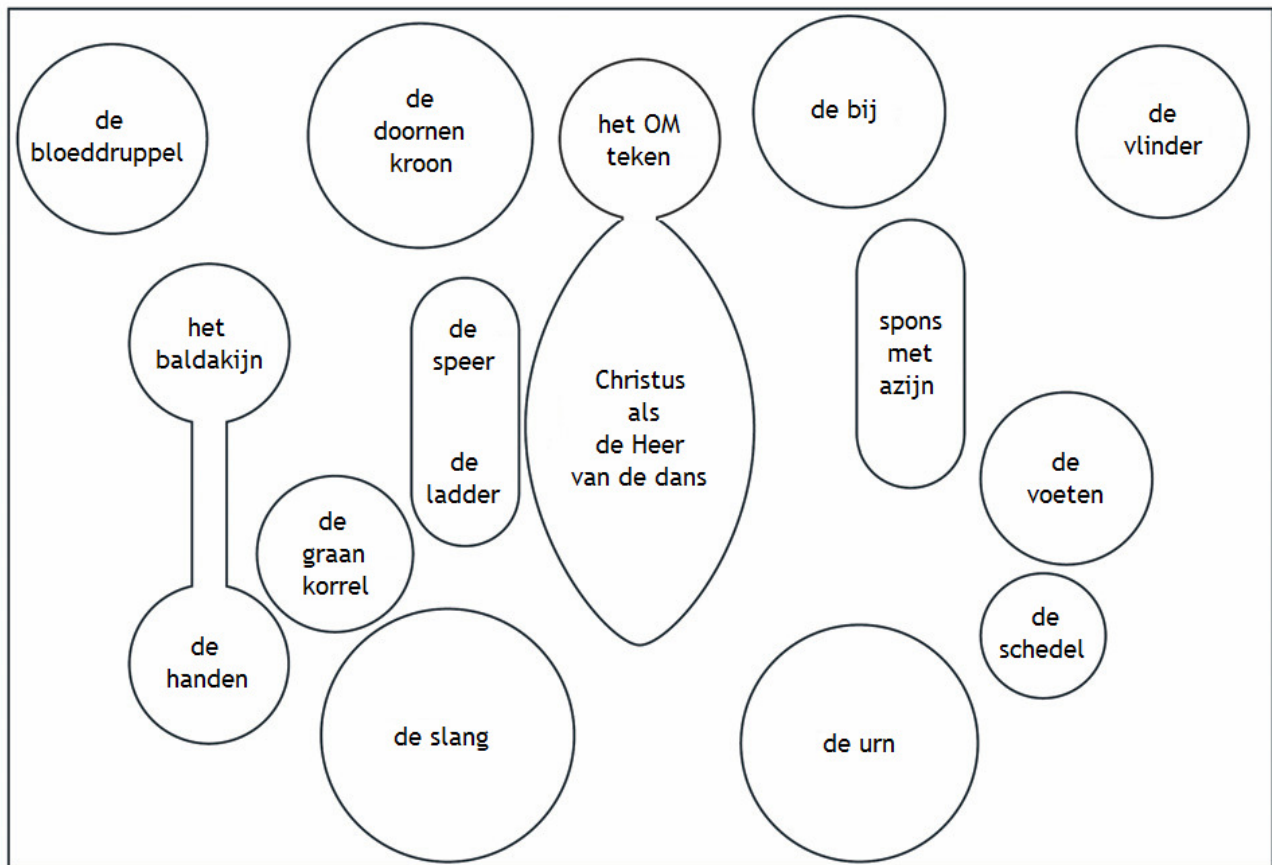
Het hongerdoek wordt ook wel ‘De Heer van de dans’ genoemd.

De kunstenaar verbindt door middel van symbolen
het lijden en de opstanding van Christus
met het lijden van mensen in onze eigen tijd en samenleving.

Ook verbeeldt de kunstenaar het menselijke verlangen naar
en de hoop op opstanding en nieuw leven.

Het doek bevat rijkelijk allerlei symbolen uit het Hindoeïsme.

Overzicht hongerdoek

Kijkrichting

Het doek moet van links naar rechts worden gelezen.
De donkere linkerkant tekent de tijd voor de dood van Jezus.

Aan de rechterkant op een oranje achtergrond staan verschillende opstandingsymbolen.

Twee kleuren domineren het doek.
Met het duivengrijs -kapota: *de kleur van as-*
geeft de kunstenaar het medelijden -keruna- weer.

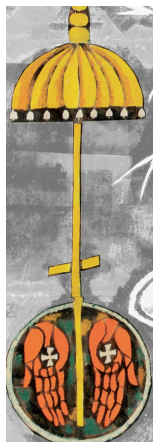
Het oranje, de kleur van het vuur, symboliseert zelfverloochening
en wordt als teken van verandering, van nieuwe schepping,
door 'heiligen' in India gedragen.

Rechtsboven een geel vlak: verwijzing naar de verlossing in het eeuwig leven.

Het doek eindigt rechts boven in het witte -*niet ingekleurde*- vlak:
de plaats van eeuwig leven.

Verder kijken

Het baldakijn

Het baldakijn is in India een teken voor de komst van het goddelijke. Als Hindoes een processie houden met beelden van hun goden, dan worden die beschermd door een baldakijn. Vroeger werd in katholieke processies soms ook het 'allerheiligste' meegedragen onder de beschutting van een baldakijn. Het is in India een teken van autoriteit en een symbool voor het huwelijk. De handen onderaan zijn van de bruidegom en versierd met twee kruistekens -*mehndi*- symbool van de liefde.

Zoals de bruidegom op de dag van het huwelijk zijn handen uitstrekt naar zijn bruid, zo strekt ook Jezus zijn handen naar ons uit, als bekrachtiging van het nieuwe verbond dat Hij met ons wil aangaan.

'De Geest van God roept mij, want Hij heeft Mij gezalfd. Hij heeft Mij gezonden om lijdende mensen een blijde boodschap te brengen...' (Jes. 61,1-10)

De bloeddruppel

Deze bloeddruppel verwijst naar de doodsangst van Jezus op de Olijfberg.

'Laat deze beker aan Mij voorbijgaan'.

De druppel is omgeven door een stralende ster.

De ster staat in het midden van 8 cibories met hosties.

Hiermee wordt gezegd:

Christus weet wat mensen meemaken aan lijden en verdriet.

Hij sterkt mensen die door de dood bedreigd worden met zijn vlees en bloed.

De slang

De slang herinnert aan de golven van het water.

Het wassen van de handen in dit water doet denken aan Pilatus, die zijn handen in onschuld waste

om iedere verantwoordelijkheid uit de weg te gaan.

De slang probeert hogerop te komen, want dan kan zij met de dood bedreigde mensen redden.

'Zoals Mozes in de woestijn de slang verhief,

zo moet ook de Mensenzoon verheven worden, opdat ieder die in Hem gelooft eeuwig zal leven.

Zozeer had God de wereld lief, dat Hij zijn enige Zoon schonk, opdat ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat, maar het eeuwig leven verkrijgt'. (Joh. 3,14-16; Num. 21,1-9)

De slang roept bij Indiërs heel andere betekenissen op dan bij ons.

De cobra met de markante brede kop wordt in India als god vereerd -*Shiva*-.

De slang is opvallend lang, zoals de golven op zee eindeloos zijn.

Dit verwijst naar de tocht van Mozes door de woestijn.

Het Joodse volk verlangde naar de vleespotten in Egypte.

Vervolgens doodden giftige slangen vele mensen.

Mozes plaatste een koperen slang bovenop zijn stok om de dood te weerstaan.

De speer en de ladder

Met deze speer werd Jezus aan het kruis doorboord.
De speer opende het hart van Jezus.
Ze staat tegen de ladder, die iemand heeft gebruikt
om het lichaam van Jezus van het kruis te halen.
Het kruis is als de ladder waar we opklimmen om ons te keren tot God,
tot het ware leven.

Samen met de doornenkroon en de spons werden de speer en de ladder
in vroeger tijden beschouwd als de '*wapens*'
waarmee Christus de vijanden van de mensheid overwon -*Arma Christi*-.

De doornenkroon

De doornenkroon met de drie spijkers is geschilderd als een bloesem,
die nieuw leven aankondigt.
Dit symbool staat in India bekend als '*de drie ogen van Shiva*'.
De drie ogen zijn als drie spijkers getekend,
die de werkelijkheid van het leven doorboren.
De doornenkroon behoort ook tot de '*wapens*' van Jezus.

De graankorrel

De graankorrel moet eerst sterven,
voordat hij vruchten voort kan brengen.

(Joh. 12,24)

De levensboom

De ene helft van de boom is dor en kaal.
De andere helft staat volop in blad en draagt al vruchten
-*mango's* = *vruchten van de liefde*-.
Het zijn tekens, dat door de liefde van Jezus verandering mogelijk is.

De twee grote knoesten vormen een *mandorla* -*druppel, eivorm*-,
een oud meditatiemotief.

Hoewel Christus -met het hoofd naar beneden alsof Hij gaat sterven-
vastgespijkerd aan het kruis wordt voorgesteld,
zit er toch beweging in:
Christus maakt een stappende, dansende beweging.
De kunstenaar noemt Jezus daarom '*de Heer van de dans*'.

Jezus is geschilderd als de Hindoe heer Nataraja, de god van de dans,
die volgens de Hindoe mythologie dansend de ketens verbreekt,
waarmee de mensheid in de slavernij van de illusie vastgebonden zit.

Zo wordt in deze levensboom, in het hart van het universum,
al iets van een feest zichtbaar, waaraan alle mensen mogen deelnemen.
Christus als de gangmaker op het feest dat nooit meer zal eindigen.

Het OM-teken

De bovenste takken van de levensboom hebben de vorm van het woord 'OM', het heilige goddelijke woord in het Hindoeïsme.

De lettergreep OM wordt in Indische religies uitgesproken aan het begin en einde van een gebed, een viering, of een schriftlezing. Het duidt op de aanwezigheid van het hogere/heilige.

Hier staat het OM-teken als een nieuwe kroon boven het hoofd van Jezus.

De urn

De urn naast de wortels van de boom is de bol van het eeuwig leven.

Dit motief is veelvuldig in de Indiase kunst terug te vinden: een overvloed aan leven.

De lotusbloem is de bloem van het nieuwe leven en de opstanding. Ze groeit vanuit de urn tot in de hemel.

De voeten

De voeten van Jezus, die ten hemel opstijgt, volgen de weg van de tak, die tot in de hemel groeit.

Afbeeldingen van twee voeten op heilige plaatsen zijn in India een voorbode van de aanwezigheid van de Heer onder de mensen.

De schedel

In de schedel -van Adam- ontspruit een takje.

Door de opstanding van Jezus wordt zo de dood overwonnen.

Alles begint te leven.

De vlinder

De vlinder op de lotusbloem is een verwijzing naar de opstanding van Christus. Uit de rups en een schijnbaar dode cocon groeit iets nieuws en moois.

De vleugels van de kleurrijke vlinder zijn versierd met ogen: opgestane mensen kunnen weer zien. Alles is licht geworden.

De vlinder staat precies op de overgang naar het eeuwig leven, op het gele én het witte kleurvlak.

De spons

Bovenaan de stok zit een in azijn gedrenkte spons.
Die werd Jezus aan het kruis aangereikt,
toen Hij dorst had.

Zo vereenzelvigt Jezus zich met mensen in nood.

Ook de spons is een van de '*Arma Christi*'.

De bij

De bij is in de Indiase poëzie
het symbool van het verlangen, het dorsten naar.
De bij verlangt naar honing.

De bij is vooral gek op de bloesems van de mangoboom.
Ze haalt van deze bloesems de materialen, die zij nodig heeft
om haar raat te bouwen en om honing te produceren.

Tegelijkertijd bestuift ze de bloesem, zodat die vruchten kan gaan voortbrengen.
De gouden honingraat is een verwijzing naar een leven waarin alles in evenwicht is:
het nieuwe hemelse Jerusalem. (Openb. 21,2-5)

De kunstenaar

Jyoti Sahi in zijn Ashram studio

Jyoti Sahi werd in 1944 geboren in Poona vlakbij Mumbai. Hij was de zoon van een Engelse katholieke moeder en een Indiase vader.

Hij studeerde kunst in Londen en andere plaatsen. Hij heeft nog lange tijd overwogen om in te treden in het Hindoeïstisch-Christelijke klooster van de benedictijner monnik Bede Griffith.

Na zijn studie keerde hij terug naar een dorp in India.

‘We hebben het leven in een Indiaas dorp gekozen, omdat we van mening waren dat het belangrijk is ons leven te betrekken op het plattelandsleven in India.

We behoren tot een beweging, die zich inzet voor een herbezinning op de Indiase cultuur en haar waarden.

Daarmee engageren wij ons.

We willen proberen het Christendom niet alleen te zien in verband met de elite en de mensen in de steden, maar we willen ook de vraag stellen hoe het zich invoegt in een plattelandssituatie, want in India leeft 80% van de mensen op het platteland’.

Sinds 1970 is hij getrouwd met een Engelse. Ze hebben vier kinderen. Het gezin leeft nu aan de rand van een klein dorp, ongeveer een uur rijden met de bus van Bangalore in Zuid-India.

‘Bij ons is het gevoel gegroeid, dat ontwikkeling en vooruitgang niet noodzakelijkerwijs verbonden moeten zijn met een overmaat aan industrialisatie en met een samenleving die op consumptie is ingesteld maar wellicht meer verbonden is met een natuurlijke levensstijl, die minder uitbuit en meer in harmonie is met de natuur’.

Als Christen heeft Jyoti zich intensief verdiept in de mythologie en de filosofie van het Hindoeïsme.

Hij probeerde allerlei symbolen uit de Hindoe cultuur met Christelijke beelden en symbolen te verbinden.

Bibliotheek in het huis van Jane & Jyoti Sahi

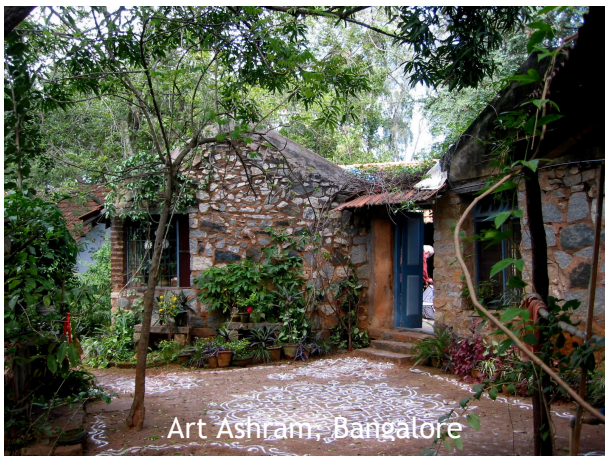
Zo werd de kunstenaar die zowel verbleef in de Indiase wereld als in de westerse wereld, een bruggenbouwer tussen religies: Christendom, Hindoeïsme, Boeddhisme en Islam.

Hij gaf op zijn eigen wijze een vertaling van het evangelie, zowel voor ons westerlingen als voor zijn landgenoten.

‘Onze belangstelling voor de oorspronkelijke Indiase cultuur is niet zomaar een romantische belangstelling voor het verleden. Het is de inzet voor een betere en rechtvaardigere wereld in het heden en de toekomst.

Ook in India zijn er mensen die zeggen, we hebben alleen maar belangstelling voor een vroegere cultuur: voor het Hindoeïsme van vroeger en de symbolen van het verleden.

Dat betekent dat wij grote belangstelling hebben voor sociale en politieke vraagstukken; als Christenen houden we ons bezig zowel met het Hindoeïsme van het verleden, als met de politieke vraag van het heden’.

Bij dit werk betreft hij zowel seminaristen en priesters, als medekunstenaars, met wie hij een Ashram vormt: een plaats waar mensen van alle religies en interesses kunnen komen om na te denken over vraagstukken van cultuur, schilderkunst en vraagstukken van het dagelijks leven.

Zijn innemende persoonlijkheid en zijn eenvoudige levenswijze maken zowel de kunstenaar als de Christen Jyoti geloofwaardig.

‘Mijn belangstelling voor de schilderkunst is niet de kunst omwille van de kunst, dat is zij nooit geweest.

Maar de schilderkunst is voor mij een middel om op bepaalde theologische waarden te reflecteren op een manier die niet zonder meer rationeel of intellectueel is, maar om door middel van intuïtieve symbolen dat gebied van de menselijke persoonlijkheid gestalte te geven, dat door de theologen zo vaak genegeerd wordt’.

Achtergrondinformatie

De lotusbloem

De vraag is of de bloemen rechtsboven op het doek lotusbloemen zijn.
In het Hindoeïsme hebben lotusbloemen een heel eigen betekenis en kunnen ze niet zomaar vergeleken worden met verrijzenis of nieuw leven. De lotus is de nationale bloem van India.
Ze wordt afgebeeld op de vlag van het land.

De lotus lijkt op onze waterlelie. In India is zij er in twee kleuren: roze/rood en wit.
Ze groeit in stil water en is geworteld in de modder (hoe viezer de bodem, hoe mooier de bloem);
zij stuwt haar knop op een stengel omhoog en steekt haar bloem uit boven het water, zon en lucht zoekend. Bij het opkomen van de zon opent de bloem zich, bij het ondergaan van de zon sluit zij zich.
De zaden van de lotus zijn eetbaar, evenals bepaalde delen van haar wortelstokken.

Het hart van de openbloeierende lotus lijkt op de sproeier van een gieter met zijn vele gaatjes.
Hiermee wordt het geheim van de mogelijke ontplooiing van de mens tot volmaaktheid gesymboliseerd.
De modder op de bodem duidt op het lijden, de pijn, het onrecht en de onvrede in de maatschappij, maar ook op de hartstochten, de onverdraagzaamheid en het egoïsme van de mensen. Het stille water beeldt de schijnbare kalmte uit in een wereld van spanning en verwarring.

De naar boven stuwende stengel met de knop symboliseert de strijd van de mens, die niet in de duisternis wil blijven, maar zich door bidden en werken los wil maken om zich in het goddelijke licht te ontplooien door waarlijk mens te worden in vrede met zichzelf en heel de maatschappij.

De goden die het volmaakte zijn, worden altijd afgebeeld zittend, liggend of staand op de open lotus.
Binnen het Boeddhisme wordt ook de Boeddha *-de Verlichte-* afgebeeld zittend op de lotus.

Het OM-teken

Een belangrijk symbool is het OM-teken (uitgesproken als 'aoem').
OM is de Naamloze Ene, De Schepper en Onderhouder van alle werelden. In Hem is alle leven, tot Hem zal alles wederkeren. Dit eeuwige woord is alles: wat was, wat is, wat zal zijn en wat in eeuwigheid aanwezig is. Alles is aoem. Brahman is alles.

Deze absolute Brahman kent vele vormen:

- ♦ Brahma, als schepper van heelallen;
- ♦ Vishnu, als onderhouder ervan;
- ♦ Shiva, die alles weer tot zich terugneemt en zo de ontbinder van de schepping is.

Het kennen van deze drie aspecten van Brahman, de Absolute Heer en de Ene zonder een andere, vormt uiteindelijk het doel van de mens.

OM wordt beschouwd als het heiligste woord. Het symboliseert het totaal van alle geluidstrillingen in de hele kosmos. Het eigen zelf ligt in het eeuwige woord OM. Zijn drie klanken *-A, OE en M-* zijn de drie fasen van het bewustzijn en deze drie fasen zijn de drie klanken.

De eerste klank A, de worteltrilling, is het symbool van de wording en van de schepping, het Brahma-aspect. Het is de fase van een ontwakend bewustzijn, die alle mensen kennen.

Men vindt het in het woord **apti** *-bereiken-* en in **adimatvam** *-de eerste zijn-*.

Wie dit weet, bereikt in waarheid de vervulling van al zijn verlangens en zal de eerste zijn in alles.

De tweede klank OE, de middentrilling, is de fase van het dromend bewustzijn: het onderhoudende aspect van Brahman, Vishnu.

Men vindt het in het woord **utkarsha** *-ontwaken-* en in **ubhayatvam** *-tweeheid-*.

Bij wie dit weet zal het inzicht ontwaken. En hij zal evenwicht bereiken en Brahman herkennen.

De derde klank M, de laatste trilling van deze drieëenheid, de som van alle trillingen stelt het Shiva-aspect voor. Het is de derde fase van het bewustzijn: de diepe slaap.

Men vindt het in het woord **miti** *-maat-* en in de wortelvorm **mi** *-eindigen-*.

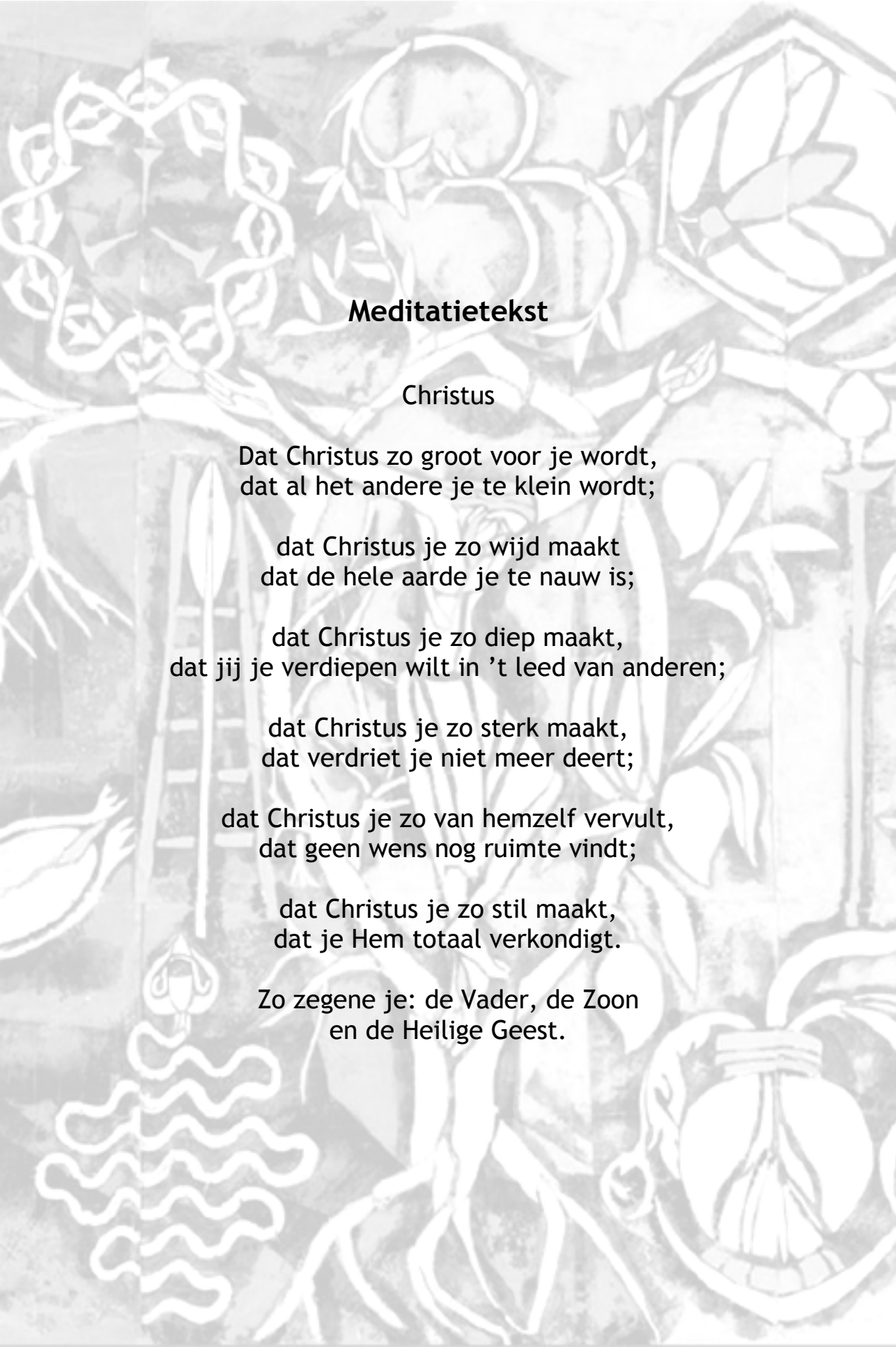
Het brengt **opiti** *-definitief einde-* voort.

Wie dit weet, weet voortaan alles met zijn geest en bereikt het definitieve einde.

Het woord OM zelf als klank is de vierde fase: de fase van het hoogste bewustzijn.

Het reikt verder dan de zintuigen en is het einde van alle geestelijke groei.

Wie dit weet, gaat met zijn diepste zelf op in het universele Zelf.

Meditatietekst

Christus

Dat Christus zo groot voor je wordt,
dat al het andere je te klein wordt;

dat Christus je zo wijd maakt
dat de hele aarde je te nauw is;

dat Christus je zo diep maakt,
dat jij je verdiepen wilt in 't leed van anderen;

dat Christus je zo sterk maakt,
dat verdriet je niet meer deert;

dat Christus je zo van hemzelf vervult,
dat geen wens nog ruimte vindt;

dat Christus je zo stil maakt,
dat je Hem totaal verkondigt.

Zo zegene je: de Vader, de Zoon
en de Heilige Geest.